

NICOS SUTARTIS IR KONVENTAS DĖL EUROPOS ATEITIES

Nicos sutartis tik iš dalies padėjo Europos Sąjungai pasirengti svarbiems 2004 m. gegužės 1 d. ir 2007 m. sausio 1 d. įvykusiems plėtros į rytus ir pietus etapams. Taigi, atsižvelgdamas į Lakeno deklaracijoje iškeltus klausimus, Konventas dėl Europos ateities siekė sukurti naują Sąjungos teisinį pagrindą parengdamas Sutartį dėl Konstitucijos Europai. Kadangi dviejų valstybių narių referendumuose buvo nubalsuota prieš šią Sutartį, ji nebuvo ratifikuota.

NICOS SUTARTIS

Sutartis buvo pasirašyta 2001 m. vasario 26 d. ir įsigaliojo 2003 m. vasario 1 d.

A. Tikslai

1999 m. Helsinkio Europos Vadovų Tarybos susitikimo išvadose buvo numatyta, kad iki 2002 m. pabaigos ES turi būti pasiruošusi priimti naujas valstybes nares – paraišką pateikusias ir stojimui pasirengusias valstybes. Kadangi tik dvi šalys iš paraišką pateikusių valstybių turėjo daugiau gyventojų nei tuometis valstybių narių vidurkis, mažiau gyventojų turinčių valstybių politinė svarba turėjo gerokai padidėti. Taigi, [Nicos sutartimi](#) buvo siekiama, kad ES institucijos taptų veiksmingesnės, suteikti joms daugiau teisėtumo ir paruošti ES kitam dideliame plėtros etapui.

B. Aplinkybės

Mastrichto ir Amsterdamo tarpvyriausybines konferencijose (TVK) buvo nagrinėtos įvairios institucinės problemos (nebaigti spęsti klausimai vadinami „Amsterdamo likučiais“), tačiau šios problemos nebuvo tinkamai išspręstos: Komisijos dydis ir sudėtis, balsų paskirstymas Taryboje ir kvalifikuotos balsų daugumos balsavimo taikymo srities išplėtimas. Remdamasi Tarybai pirmininkaujančios Suomijos ataskaita, Helsinkio Europos Vadovų Taryba 1999 m. pabaigoje nusprendė, kad siekiant išspręsti nebaigtus spęsti klausimus ir priimti sprendimą dėl visų kitų rengiantis būsimai plėtrai būtinų pakeitimų reikėtų sušaukti TVK.

C. Turinys

TVK darbą pradėjo 2000 m. vasario 14 d. ir jis buvo baigtas Nicoje 2000 m. gruodžio 10 d., pasiekus susitarimą dėl minėtų institucinių klausimų ir kitų aspektų, t. y. naujo vietų paskirstymo Europos Parlamente, lankstesnio tvirtesnio bendradarbiavimo, pagrindinių teisių ir vertybių stebėjimo ES ir ES teisminės sistemos stiprinimo.

1. Balsų paskirstymas Taryboje

Atsižvelgus į Tarybos balsavimo sistemą, Komisijos sudėtį ir iš dalies į vietų paskirstymą Europos Parlamente, TVK buvo padaryta išvada, kad svarbiausia užduotis yra pakeisti valstybių narių santykinę svarbą, o šio klausimo jokia TVK nebuvo sprendusi nuo pat Romos sutarties.

Buvo numatyti du kvalifikuotos balsų daugumos nustatymo būdai: nauja balsų paskirstymo sistema (pakeista buvusi sistema) arba dvigubos daugumos (balsų skaičiaus ir gyventojų skaičiaus) taikymas; pastarąjį pasiūlymą pateikė Komisija ir jam pritarė Parlamentas. Per TVK buvo pasirinktas pirmas būdas. Balsų skaičius buvo padidintas visoms valstybėms narėms, tačiau daugiausia gyventojų turinčių valstybių balsų dalis sumažėjo: įstojus 10 naujų valstybių narių, minėtų valstybių ankstesnė 55 proc. balsų dalis sumažėjo iki 45 proc., o nuo 2007 m. sausio 1 d. – iki 44,5 proc. Todėl buvo numatytas vadinamasis demografinio saugumo tinklas, valstybė narė gali reikalauti patvirtinimo, kad kvalifikuotą daugumą sudariusios valstybės atstovautų bent 62 proc. visų Sąjungos gyventojų. Kitokiu atveju negalima priimti sprendimo.

2. Europos Komisija

a. Sudėtis

Nuo 2005 m. Komisijoje gali būti po vieną narį iš kiekvienos valstybės narės. Balsuodama vienbalsiai, Taryba įgaliota priimti sprendimus dėl Komisijos narių skaičiaus ir dėl rotacijos sistemos pakeitimų, atsižvelgiant į tai, kad kiekvienos sudėties Komisija turi atspindėti valstybių narių demografinį ir geografinį spektrą.

b. Vidaus organizacija

Pagal Nicos sutartį Komisijos pirmininkui suteikiami įgaliojimai nustatyti Komisijos narių atsakomybės sritis ir keisti jas kadencijos metu, taip pat pasirinkti pirmininko pavaduotojus ir nustatyti jų skaičių.

3. Europos Parlamentas

a. Sudėtis

Amsterdamo sutartyje nustatytas didžiausias Europos Parlamento narių skaičius buvo 700. Per Nicos susitikimą Europos Vadovų Taryba manė esant būtina, atsižvelgiant į plėtrą, persvarstyti kiekvienos valstybės narės Parlamento narių skaičių. Nauja Parlamento sudėtimi buvo pasinaudota siekiant atsverti naują balsų padalijimą Taryboje. Tai pat buvo nustatytas maksimalus EP narių skaičius – 732.

b. Įgaliojimai

Kaip ir Taryba, Komisija ir valstybės narės, Parlamentas gali teisiškai užginčyti Tarybos, Komisijos ar Europos Centrinio Banko aktus dėl kompetencijos trūkumo, esminio procedūrinių reikalavimų pažeidimo, Sutarties ar kitų su jos taikymu susijusių teisės normų pažeidimo arba piktnaudžiavimo įgaliojimais.

Komisijos siūlymu 191 straipsnis buvo paverstas teisiniu pagrindu, kuriuo remiantis ES lygmens politinių partijų statusas ir su jų finansavimu susijusios nuostatos tvirtinamos taikant bendro sprendimo procedūrą.

Šiek tiek išplėtus bendro sprendimo procedūros taikymo sritį ir nustatčius reikalavimą, kad Parlamentas privalo duoti pritarimą pradėti tvirtesnę bendradarbiavimą bendro sprendimo procedūros taikymo srityse, buvo sustiprinti Parlamento teisėkūros įgaliojimai. Parlamento taip pat turi būti prašoma pateikti nuomonę, kai Taryba praneša apie galimus rimtus pagrindinių teisių pažeidimus valstybėje narėje.

4. Teisminės sistemos reforma

a. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

Europos Sąjungos Teisingumo Teismui suteikta teisė posėdžiauti įvairiais būdais: gali posėdžiauti kolegijos (jas sudaro trys arba penki teisėjai), Didžioji kolegija (vienuolika teisėjų) ir visos sudėties Teismas. Generalinių advokatų skaičius gali būti padidintas vienbalsiai priimtu Tarybos sprendimu. Teisingumo Teismo jurisdikcijai vis dar priklauso klausimai, dėl kurių prašoma priimti prejudicinį sprendimą, tačiau Teismas pagal savo Statutą gali perduoti klausimus, neišvardytus EB sutarties 225 straipsnyje, Pirmosios instancijos teismui.

b. Bendrasis Teismas

Bendrojo Teismo (iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo 2009 m. gruodžio 1 d. – Pirmosios instancijos teismas) įgaliojimai buvo išplėsti įtraukus tam tikras prejudicinių sprendimų kategorijas, numatant galimybę vienbalsiu Tarybos sprendimu sudaryti teisėjų kolegijas. Dabar visos šios veiklos nuostatos ir Teismo įgaliojimai nurodyti pačioje Sutartyje.

5. Teisėkūros procedūros

Kvalifikuota Tarybos narių balsų dauguma reikalaujama balsuojant dėl daugelio įvairių naujų politikos krypčių ir priemonių (27), o bendro sprendimo procedūra pradėta taikyti tik tam tikrose mažiau svarbiose srityse (kurias reglamentuoja ankstesni EB sutarties 13, 62, 63, 65, 157, 159 ir 191 straipsniai), o srityse, kurioms taikomas ankstesnis 161 straipsnis, reikalingas Parlamento pritarimas.

6. Tvirtesnis bendradarbiavimas

Kaip ir Amsterdamo sutartyje, Nicos sutartyje pateikiamos bendros visoms tvirtesnio bendradarbiavimo sritims taikomos nuostatos ir tik konkrečiam ramsčiui taikomos nuostatos. Tačiau Amsterdamo sutartyje tvirtesnis bendradarbiavimas buvo numatytas tik pirmojo ir trečiojo ramsčių atžvilgiu, o Nicos sutartyje toks bendradarbiavimas numatomas visų trijų ramsčių atžvilgiu.

Nicos sutartyje padaryti dar kiti pakeitimai, nebebuvo galima pateikti klausimo Europos Tarybai, taip pat patikslinta pagrįsto laikotarpio apibrėžtis. Galiausiai, visose srityse, kuriose tvirtesnis bendradarbiavimas siejamas su bendro sprendimo procedūros apimamais klausimais, būtinas Parlamento pritarimas.

7. Pagrindinių teisių apsauga

Į Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 7 straipsnį buvo įtraukta dalis siekiant atsižvelgti į atvejus, kai iškilęs aiškus pavojus, kad gali būti pažeistos pagrindinės teisės, bet jos dar nepažeistos. Gavusi Parlamento pritarimą ir remdamasi keturių penktadalių savo narių balsų dauguma, Taryba nustato tokio pavojaus buvimą ir su

tuos susijusiai valstybei narei pateikia atitinkamas rekomendacijas. Paskelbta teisiškai neįpareigojanti Pagrindinių teisių chartija.

D. Europos Parlamento vaidmuo

Kaip ir ankstesnių tarpvyriausybinių konferencijų atveju Parlamentas aktyviai prisidėjo prie rengimosi 2000 m. TVK, pateikdamas nuomones apie konferencijos darbotvarkę, pasiektą pažangą ir tikslus^[1]. Parlamentas taip pat išreiškė savo nuomonę dėl Pagrindinių teisių chartijos turinio ir teisinių pasekmių. Parlamentas primygtinai reikalavo, kad kitos TVK eiga turi būti skaidri, joje turi dalyvauti Europos Parlamento ir nacionalinių parlamentų nariai bei Komisija, taip pat būtina atsižvelgti į piliečių indėlį. Konferencijos pabaigoje turėtų būti parengtas konstitucinio pobūdžio dokumentas.

KONVENTAS DĖL EUROPOS ATEITIES

A. Pagrindas ir tikslai

Remdamasi prie Nicos sutarties pridėta Deklaracija Nr. 23, Lakeno Europos Vadovų Taryba per 2001 m. gruodžio 14 d. ir 15 d. susitikimą nusprendė sušaukti Konventą, kuris suteiktų galimybę pagrindinėms suinteresuotosioms šalims dalyvauti diskusijose dėl Europos Sąjungos ateities. Konvento tikslai buvo šie – kuo skaidriau pasirengti kitai TVK, atkreipiant dėmesį į keturias pagrindines užduotis, susijusias su tolesne ES raida: geresnį kompetencijos sričių paskirstymą, ES priemonių supaprastinimą, demokratijos, skaidrumo ir veiksmingumo stiprinimą ir Konstitucijos parengimą ES piliečiams.

B. Organizacija

Konventą sudarė: pirmininkas (Valéry Giscard d'Estaing), du pirmininko pavaduotojai (Guiliano Amato ir Jean-Luc Dehaene), 15 valstybių narių valstybės ar vyriausybės vadovų, 30 nacionalinių parlamentų narių (po du iš kiekvienos valstybės narės), 16 Europos Parlamento narių ir du Komisijos nariai. Šalys, pateikusios prašymą įstoti į Sąjungą, taip pat dalyvavo diskusijose lygiomis teisėmis, tačiau jos negalėjo blokuoti valstybių narių pasiektą galimo susitarimo. Taigi, Konventą sudarė iš viso 105 nariai.

Be pirmininko ir pirmininko pavaduotojų, prezidiumą sudarė 9 Konvento nariai ir paraišką pateikusių valstybių parinktas kviestinis atstovas. Prezidiumo vaidmuo buvo duoti impulsą Konventui ir suteikti jam darbo pagrindą.

C. Rezultatai

Konvento^[2] darbą sudarė šie etapai: „klausymosi etapas“, kurio metu Konvente buvo siekiama sužinoti valstybių narių ir Europos Sąjungos piliečių lūkesčius bei poreikius, išsakytų minčių nagrinėjimo etapas ir diskusijomis pagrįstų rekomendacijų rengimo etapas. 2002 m. pabaigoje vienuolika darbo grupių pateikė savo išvadas Konventui. Pirmoje 2003 m. pusėje Konvente buvo rengiamas ir diskusijų metu aptariamas tekstas, kuris tapo Sutarties dėl Konstitucijos Europai projektu^[3].

---

[1] Europos Parlamento rezoliucija dėl Nicos sutarties ir Europos Sąjungos ateities, 2001 m. gegužės 31 d. ([OL C 47E, 2002 2 21, p. 108](#)).

Europos Parlamento rezoliucija dėl pasiruošimo Sutarčių reformai ir kitai tarpvyriausybinei konferencijai, 1999 m. lapkričio 18 d. ([OL C 189, 2000 7 7, p. 222](#)).

[2] <https://www.europarl.europa.eu/comparl/conv/default.htm>

[3] Sutartis dėl Konstitucijos Europai ([OL C 310, 2004 12 16, p. 1](#)).

Sutarties I dalis (principai bei institucijos, 59 straipsniai) ir II dalis (Pagrindinių teisių chartija, 54 straipsniai) buvo pateiktos 2003 m. birželio 20 d. vykusiam Salonikų Europos Vadovų Tarybos susitikimui. III dalis (politikos kryptys, 338 straipsniai) ir IV dalis (galutinės nuostatos, 10 straipsnių) buvo pristatytos pirmininkaujant Italijai 2003 m. liepos 18 d. Europos Vadovų Taryba 2004 m. birželio 18 d. patvirtino šį tekstą, buvo išlaikyta pagrindinė Konvento struktūra, tačiau priimta nemažai pakeitimų. Europos Parlamento priimtą Sutartį^[4] nacionaliniuose referendumuose atmetė Prancūzija (2005 m. gegužės 29 d.) ir Nyderlandai (2005 m. birželio 1 d.). Kai Prancūzijos ir Nyderlandų referendumuose buvo nubalsuota prieš Sutartį dėl Konstitucijos Europai, jos ratifikavimo proceso nebuvo galima tęsti.

D. Europos Parlamento vaidmuo

Dauguma stebėtojų įvertino, kad EP narių indėlis į Konvento darbą buvo lemiamas. Tam tikri aspektai, pvz., patirtis vedant tarptautines derybas ir tai, kad Konventas rinkosi Parlamento patalpose, sudarė EP nariams sąlygas padaryti didelę įtaką Konvento diskusijoms ir rezultatams. Be to, jie aktyviai prisidėjo prie politinių grupių, sudarytų iš Europos Parlamento ir nacionalinių parlamentų narių, formavimosi. Parlamentui pavyko pasiekti daugelį iš pirminių savo tikslų. Dauguma šių pasiekimų buvo įtvirtinti Lisabonos sutartyje.

Ina Sokolska
11/2019

---

[4]Europos Parlamento rezoliucija dėl Sutarties dėl Konstitucijos Europai ([OL C 247E, 2005 10 6, p. 88](#)).

